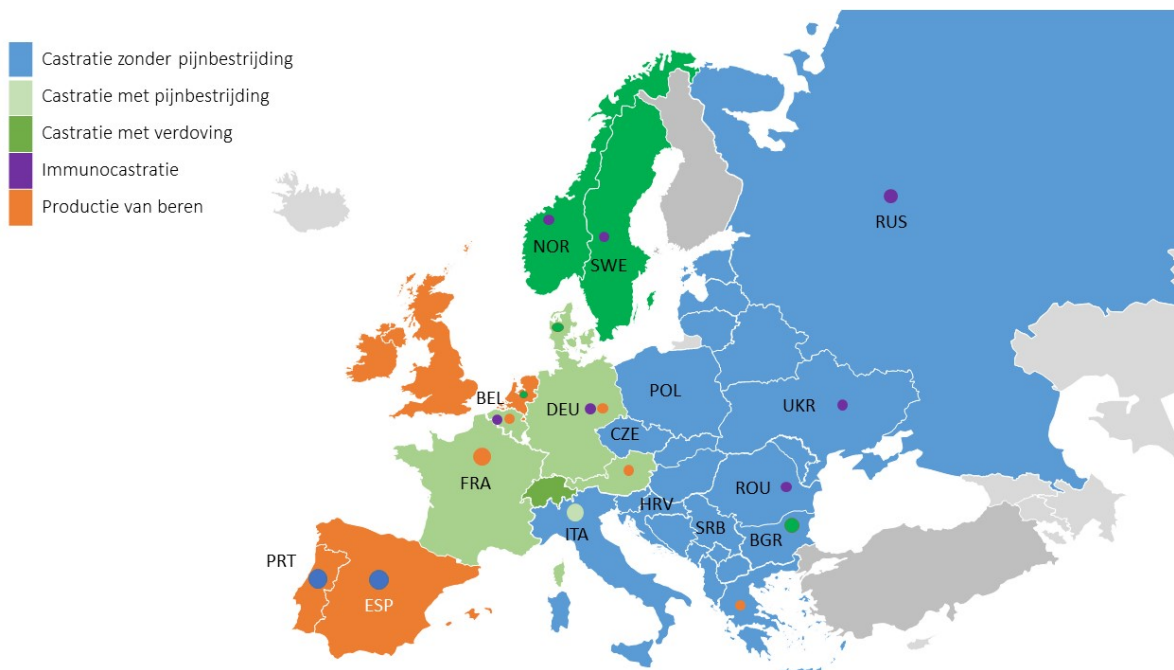

Alternatieven voor onverdoofd gecastreerde varkens vinden stilaan ingang in Europa.

“Variëteit is een voordeel, en de consument die lust de alternatieven wel.”

Er is niet één beste alternatief voor onverdoofde chirurgische castratie bij biggen. Afhankelijk van het gewenste vleesproduct en de marktvraag, zijn zowel immunocastratie, als verdoofde chirurgische castratie, als niet castreren in combinatie met werkbare berengeurdetectietools valabele opties die in Europa naast elkaar kunnen bestaan. Consumenten staan er alvast niet huiverig tegenover. Dat is de conclusie van een Europees netwerk (COST IPEMA) rond alternatieven voor biggencastratie waaraan ILVO, andere kenniscentra en stakeholders uit gans Europa aan deelnamen.

Berengeur is een onaangename geur of smaak in varkensvlees of -vet van zo'n 4% van de intacte beren. Om die ongewenste geur of smaak te vermijden en bijkomstig ook het agressief en seksueel gedrag dat beren kunnen vertonen, werden mannelijke biggen tot voor kort standaard (onverdoofd) gecastreerd. Een praktijk die steeds meer onder vuur kwam te liggen. **Als antwoord op die bezorgdheden engageerde de Europese varkenssector zich om er vanaf 2018 mee te stoppen.** Op voorwaarde weliswaar dat een aantal praktische en economische knelpunten bij het werken met intacte beren, immunocastraten of het toepassen van verdoving en/of pijnbestrijding opgelost zouden worden.

Figuur: Momenteel worden in Europa verschillende productiemethoden van mannelijke varkens toegepast bij een groter (volledig gekleurd) of een beperkt marktsegment (aangeduid met een stip).

Intussen is de deadline verstreken en worden in een aantal Europese landen, waaronder Vlaanderen, in mindere of meerdere mate intacte beren gehouden. Als één van de enige regio's in Europa maakte Vlaanderen bovendien ook deels de overstap naar immunocastratie. Maar in andere landen staat

men nog maar aan het begin van de zoektocht naar haalbare alternatieven (zie figuur). **Om het delen van kennis en ervaringen binnen Europa te bevorderen, werd de COST IPEMA-actie in het leven geroepen.** Daarin werden kennis en standpunten uitgewisseld op vlak van voeding, welzijn, genetica, reductie en detectie van berengeur, vleeskwaliteit en consumentenacceptatie. De belangrijkste lessen werden gepresenteerd in een online slotconferentie.

Belangrijke stappen gezet in de detectie van berengeur

Een belangrijke randvoorwaarde voor de varkenssector om over te schakelen naar intacte beren, was de ontwikkeling van snelle detectiemethoden voor berengeur in slachthuizen. Op dat vlak is veel vooruitgang geboekt. Sensorische detectie van berengeur door mensen wordt al met succes toegepast in slachthuizen over heel Europa. Blijvend aandachtspunt daarbij is echter de selectie en training van de 'neuzen'. Daarom is het goed nieuws dat recent in Denemarken een instrumentele detectiemethode ontwikkeld werd voor skatol en androstenon, twee chemische componenten van berengeur. Marijke Aluwé (ILVO): "Deze methode ziet er veelbelovend uit en zou voor een versnelling kunnen zorgen in de omschakeling naar intacte beren."

Vermijden van berengeur via management en genetica

Om berengeur bij intacte beren te vermijden, zijn voederstrategieën en management gericht op het reduceren van stress succesvol. Ook genetische selectie is mogelijk en kan het eenvoudigst toegepast worden bij de berenlijn. Een aantal 'laag-berengeur' lijnen zijn al op de markt gebracht. Test een karkas aan de slachtlijn toch positief op berengeur, dan is inmenging van het vlees in verwerkte vleeswaren mogelijk. Tot 50% in sommige producten, al dan niet in combinatie met de juiste manier van kruiden of roken.

Uitdagingen op vlak van vleeskwaliteit bij intacte beren

Vlees van intacte beren is magerder, het vet meer onverzadigd en dus zachter dan dat van barge (gecastreerde mannelijke varkens). Daardoor is het minder geschikt voor bepaalde vleeswaren, zoals gedroogde hammen. Bijsturen via aangepast voeder is tot op zekere hoogte haalbaar. Daarnaast is genetische selectie naar een hoger intramusculair vetgehalte noodzakelijk.

Agressief en seksueel berengedrag beperken

Om tot slot agressief en seksueel gedrag bij intacte beren te beperken, zijn onbeperkt voederen en huisvesting in stabiele groepen met voldoende ruimte en natuurlijke verrijking (verstrooiing) goede maatregelen. Om bovendien ongewenste vroege dracht te voorkomen, worden intacte beren best gescheiden van gelten. Selectie tegen ongewenst gedrag is mogelijk, maar is momenteel geen prioriteit in de veredelingsprogramma's.

Prestaties immunocastraten

De vleeskwaliteit van immunocastraten vormt veel minder een uitdaging en ook de kans op berengeur is sterk gereduceerd. Door de tijdspanne tussen de 2de vaccinatie en de slacht te verlengen (6 à 7 weken i.p.v. 4 weken), kan de vleeskwaliteit nog verder bijgestuurd worden. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met de impact op de technische en dus ook de economische prestaties.

Acceptatie van de alternatieven bij de consument is hoog

De vaak geuite bezorgdheid in de varkenssector dat consumenten vlees van immunocastraten moeilijk zullen accepteren, wordt genuanceerd door een enquête afgenomen door ILVO in het kader van IPEMA bij 4.700 Europese consumenten in 16 landen. Ook 417 Belgische consumenten namen deel.

Op voorwaarde dat ze geïnformeerd worden over het vaccin en waarom het toegepast wordt, zou 71% van de Europese consumenten het vlees van immunocastraten accepteren. Immunocastratie is daarmee het tweede meest aanvaarde alternatief voor onverdoofde castratie, alleen castratie met verdoving en en/of pijnbestrijding doet het beter (aanvaardbaar voor 85% van de consumenten). Vlees van intacte beren is oké voor de helft van de consumenten (50%), maar vlees van onverdoofd gecastreerde varkens slechts voor een derde (32%). Door deze resultaten rijst de vraag waarom de meeste Europese varkensvleesketens aarzelen om immunocastratie toe te passen. Meer inzicht in de houding van alle stakeholders en van de importerende landen is nodig. Ook de optie chirurgische castratie met verdoving en/of pijnbestrijding mag niet afgeschreven worden. Daarnaast kan nog een betere acceptatie verwacht worden van intacte beren als berengeurvrij vlees gegarandeerd kan worden door accurate detectiemethodes.

Alle alternatieven naast elkaar

De belangrijkste conclusie tijdens de online slotconferentie van IPEMA was dat de verschillende alternatieven naast elkaar kunnen én moeten bestaan. Er zijn immers kwaliteitsverschillen tussen baren, intacte beren en immunocastraten. Die verscheidenheid laat toe om in te spelen op de verschillende kwaliteitseisen op de markt. Bijvoorbeeld voor hoog kwalitatieve Spaanse hammen zoals Iberico heb je vleesvarkens nodig van meer dan 140kg, de kwaliteitsvereisten haal je niet met intacte beren.

Om de alternatieven verder van de grond te krijgen in Europa, zijn nog inspanningen nodig. Onder meer de huisvesting, selectie, het management, de vlees kwaliteit en de voederstrategie bij intacte beren moet verder geoptimaliseerd worden. Een gezamenlijke aanpak door alle ketenpartners is noodzakelijk.

Meer info

- Lees meer over IPEMA en herbekijk de slotconferentie op www.ca-ipema.eu.
- De presentaties van het webinar zijn beschikbaar via: <https://shwca.se/ipema-2020-public>.
- EU-document (2019): "Establishing best practices on the production, the processing and the marketing of meat from uncastrated pigs"
https://ec.europa.eu/food/sites/food/files/animals/docs/aw_prac_farm_pigs_cast-alt_establishing-best-practices.pdf
- Wetenschappelijke papers worden begin 2021 gepubliceerd in een apart issue van Animals "Surgical castration of piglets and its alternatives: National strategies, consequences for animal welfare, production systems and product quality";
https://www.mdpi.com/journal/animals/special_issues/Surgical_castration_of_piglets_and_its_alternatives.
- Lees meer over biggencastratie en de alternatieven op de website van het Varkensloket: www.varkensloket.be/dierenwelzijn#castratie.